

Sygn. akt V U 991/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Stanisław Pilarczyk

Protokolant: sekr.sądowy Anna Sobańska

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2022 r. w Kaliszu

odwołania H. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 30 września 2021 r. Nr (...)

w sprawie H. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o rentę rodzinną

Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 30 września 2021 r. znak (...) w ten sposób, że przyznaje H. K. (1) prawo do renty rodzinnej po zmarłym H. K. (2) począwszy od dnia 6 lipca 2021 roku.

Sędzia Stanisław Pilarczyk

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 września 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O., odmówił H. K. (1) przyznania prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu H. K. (2), ponieważ zdaniem organu rentowego odwołująca nie udowodniła istnienia wspólności małżeńskiej ze zmarłym w chwili śmierci, gdyż zmarły i odwołująca mieli różne adresy zamieszkania.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła H. K. (1), domagając się przyznania prawa do renty rodzinnej. Organ rentowy, w odpowiedzi na odwołanie, wniósł o jego oddalenie.

Sąd poczynił następujące ustalenia:

H. K. (1) urodziła się (...). Jej mąż H. K. (2) urodził się (...).

28 lutego 1976 roku H. K. (2) i H. K. (1) zawarli związek małżeński, który nie został rozwiązany do śmierci H. K. (2). H. K. (2) zmarł 6 lipca 2021 roku w G..

(dowód – akt małżeństwa H. i H. K. (1), akt zgonu H. K. (2) znajdujące się w aktach emerytalno-rentowych organu rentowego)

Po zawarciu związku małżeńskiego H. i H. K. (1) zamieszkali wraz z rodzicami odwołującej w J. przy ul. (...). Aktualnie mieszkanie to stanowi własność H. K. (1). W tym czasie H. K. (2) prowadził działalność gospodarczą w J. – sklep spożywczy przy ul. (...).

Po przejściu H. K. (2) na emeryturę małżonkowie zakupili mieszkanie w G., przy ulicy (...), w którym zamieszkiwał zmarły w okresie od 17 listopada 2016 roku do 6 lipca 2021 roku. Mieszkanie zostało zakupione na własność zmarłego H. K. (2) częściowo z jego prywatnych środków za zgodą małżonki H. K. (1), a częściowo z kredytu jaki zaciągnął zmarły. Kredyt spłacała córka małżonków – Z. K., a zmarły utrzymywał mieszkanie ze środków uzyskanych z prowadzenia działalności.

Przyczyną decyzji z zmianie miejsca zamieszkania była konieczność sprawowania opieki nad I. K. (1) przez zmarłego H. K. (2) – jej syna. Matka zmarłego zamieszkiwała z córką i wnukami w G., jednak jej córka pracowała i nie była w stanie sprawować opieki nad chorą matką. H. K. (2) przeprowadził się do G., do zakupionego mieszkania, a miejscu dotychczasowego zamieszkania małżonków w J. pozostała odwołująca H. K. (1) wraz z synem T., który większość czasu spędzał w pracy – na terenie Holandii.

Mąż miał pretensje do żony, iż otrzymała w darowiźnie od matki mieszkanie, jednakże nie było to przyczyną przeprowadzki do G.. Małżonka nie sprzeciwiła się także nabyciu mieszkania przez męża na własny rachunek i wyraziła na to zgodę.

Małżonkowie mimo odrębnego miejsca zamieszkania kontaktowali się ze sobą oraz wspierali w trudnościach. Małżonkowie odwiedzali się wzajemnie jednak częściej to zmarły przyjeżdżał do odwołującej z uwagi na jej obowiązki jakie sprawowała w związku z opieką nad trojgiem ich wnuków. H. K. (1) przygotowywała posiłki dla męża, które zabierał ze sobą do G.. Między zmarłym H. K. (2), a odwołującą H. K. (1) nie było rozdzielności małżeńskiej majątkowej. Mąż wspierał finansowo żonę w sytuacji, gdy miała trudności finansowe.

Po zamieszkaniu w G. zmarły prowadził działalność gospodarczą, którą był sklep papierniczy w J.. Przejął go po córce, która miała wówczas problemy finansowe i zdrowotne w związku z rozwodem. W zależności od możliwości pojawiał się w sklepie kilka razy w miesiącu. Sklep przynosił zyski. Zmarły zatrudniał w nim 4 osoby, m.in. I. K. (2).

H. K. (2) miał wybuchowe usposobienie, jednak około 5 lat przed śmiercią doznał wylewu, po którym jego charakter złagodniał, a relacje z synem poprawiły się. Zmarły H. K. (2) utrzymywał poprawne relacje z żoną i dziećmi oraz spędzał z nimi święta. Przed śmiercią H. K. (2) spisał testament, w wyniku którego jego mieszkanie w G. odziedziczył syn T. K..

Małżonkowie posiadali także wspólna nieruchomość – halę magazynową – w miejscowości (...), którą wspólnie zarządzali.

(dowód – zeznania odwołującej z dnia 21 grudnia 2021 roku [00:01:57][00:11:45]; [00:14:58][00:17:45]; zeznania świadka I. K. (2) z dnia 21 grudnia 2021 roku [00:24:50][00:34:45]; zeznania świadka A. W. z dnia 21 grudnia 2021 roku [00:39:19][00:44:52]; zeznania świadka T. K. z dnia 21 grudnia [00:50:46][01:00:25]; zeznania świadka Z. K. z dnia 25 stycznia 2022 roku [00:03:10][00:15:13])

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zeznania odwołującej i świadków oraz dokumentów dołączonych do akt sprawy, które wzajemnie ze sobą korelują. Sąd w całości opierając się na materiale dowodowym uznał go za wiarygodny i spójny.

W ocenie Sądu zeznania odwołującej i świadków są spójne, konsekwentne i wzajemnie się potwierdzają. Sąd nie dopatrywał się żadnych przyczyn, dla których można by im odmówić wiarygodności.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie H. K. (1) jest zasadne.

Stosownie do treści art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 roku poz. 291 tj.), renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Zgodnie z art. 67 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy, do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny, spełniający warunki określone w art. 68-71:

1. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
2. przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
3. małżonek (wdowa, wdowiec);
4. rodzice.

W myśl art. 70 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy, wdowa ma prawo do renty, jeżeli:

1. w chwili śmierci osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy;

albo

2. wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole – 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Stosownie do treści art. 70 ust. 2, prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2.

Zgodnie zaś z ust. 3 wyżej wymienionego art. 7, małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów jego strony, ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Zmarły H. K. (2) w chwili śmierci pobierał świadczenie emerytalne, jednocześnie prowadząc działalność gospodarczą w J..

Odwołująca w chwili śmierci męża miała ukończone 50 lat.

Z powołanych przepisów wynika, zatem, że warunkiem nabycia prawa do renty rodzinnej przez wdowę jest, poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i 2 ustawy, także pozostawanie przez małżonków, do dnia śmierci jednego z nich, w stanie faktycznej wspólności małżeńskiej (art. 70 ust. 3 tej ustawy). Ciężar dowodu niepozostawiania w tej wspólności spoczywa na organie rentowym. (por. Uchwała SN(7z) z 26.10.2006 r., III UZP 3/06, OSNP 2007, nr 9-10, poz. 138

W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że alimentacyjna funkcja renty rodzinnej może i powinna być odnoszona do objęcia tego rodzaju ubezpieczeniową ochroną prawną małżonków, którzy do dnia śmierci współmałżonka byli zobowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli (art. 23 k.r.o.), a zatem faktycznie realizowali wspólne cele

małżeństwa. Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.).

Pozostawanie we wspólności małżeńskiej, nie może być natomiast postrzegane jako następstwo jedynie formalnie zawartego związku małżeńskiego, ale również jako wspólność małżeńska wynikająca lub powiązana z rzeczywistym korzystaniem z praw i realizowaniem powinności małżeńskich, które do dnia śmierci ubezpieczonego współmałżonka kreują faktyczną wspólnotę małżeńską w jej wymiarze duchowym, materialnym, rodzinnym.

W przypadku, gdy nie orzeczono rozvodu ani separacji, obowiązuje domniemanie istnienia między małżonkami wspólności małżeńskiej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005 roku, II UK 248/04, opubl. OSNP 2006/3-4/62). Ciężar dowodu przy jego obaleniu spoczywa na organie rentowym (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2006 roku, III UZP 3/06, OSNP 2007/9-10/138).

Znaczenie pojęcia pozostawania małżonków we wspólności małżeńskiej w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie da się wyjaśnić bez ustalenia realnych więzi małżeńskich na gruncie instytucji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Podstawowe normy tego prawa przewidują, że małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są obowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli (art. 23 k.r.o.). Ponadto, oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.). W ramach tych zasadniczych regulacji prawa rodzinnego uprawnione jest założenie, że o małżeństwie (art. 23 k.r.o.) oraz o potrzebach rodziny – w rozumieniu art. 27 k.r.o.)- można mówić w zasadzie wówczas, gdy rodzina jest związana nie tylko formalnym aktem małżeństwa, ale także realnym (rzeczywistym) węzłem pożycia małżeńskiego, któremu doktryna przypisuje opisowe znaczenie w postaci akceptowanego przez prawo i moralność wzorca, jaki małżonkowie powinni realizować w stosunkach małżeńskich w zmieniających się kolejach życia. Inaczej rzecz ujmując, wymaganie pozostawania w faktycznej wspólnocie małżeńskiej sprawia, że dla spełnienia tego dodatkowego warunku nabycia prawa do renty rodzinnej nie wystarcza samo występowanie zewnętrznych oznak w postaci istnienia małżeństwa potwierdzonego formalnym aktem małżeńskim, ale konieczne jest zachowanie do dnia śmierci ubezpieczonego realnych więzi małżeńskich w ich rozmaitych wspólnotowych przejawach (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 lutego 2014 roku, III AUa 652/13, Lex nr 1461161).

Oddzielne zamieszkiwanie małżonków nie jest równoznaczne z ustaniem wspólności małżeńskiej w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 marca 2019 roku (III AUa 248/19, Lex nr 268511) podkreślono, iż „oddzielne zamieszkiwanie małżonków nie jest równoznaczne z ustaniem wspólnoty małżeńskiej w rozumieniu art. 70 ust. 3 u.e.r.f.u.s. Określając wzajemne obowiązki małżonków art. 23 i art. 27 k.r.o. nie wymagają, aby małżonkowie mieli wspólne miejsce zamieszkania. Ciężar dowodu niepozostawania w tej wspólności spoczywa na organie rentowym”.

Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Białymstoku, wskazując, iż pozostawanie we wspólności małżeńskiej, która stanowi przesłankę nabycia prawa do renty rodzinnej w myśl art. 70 ust. 3 u.e.r.f.u.s. nie może być postrzegane jako następstwo formalnie zawartego związku małżeńskiego, ale również jako wspólność małżeńska wynikająca lub powiązana z rzeczywistym korzystaniem z praw i realizowaniem powinności małżeńskich. Pojęcie "wspólności małżeńskiej" przewidziane w przepisie art. 70 ust. 3 u.e.r.f.u.s. obejmuje nie tylko wspólność majątkową małżeńską, lecz także więź duchową, osobistą, emocjonalną i uczuciową. Wspólność małżeńska oznacza rzeczywisty związek łączący małżeństwo, obejmujący wspólne zamieszkiwanie i prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego, wspólne pożycie, wierność i pomoc we współdziałaniu dla dobra założonej przez siebie rodziny natomiast brak wspólnego zamieszkiwania przez małżonków nie przesądza o braku podstaw do przyjęcia, że małżonków nie łączyła wspólność małżeńska w rozumieniu art. 70 ust. 1 u.e.r.f.u.s. (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 18.08.2020 r., III AUa 182/20, LEX nr 3062019).

Natomiast w wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 3 lutego 2016 roku (III AUa 894/15, Lex nr 1979300) podkreślono, iż „Jeżeli nie orzeczono rozwodu lub separacji, to uzasadnione jest domniemanie, że między małżonkami istnieje wspólność małżeńska w rozumieniu art. 70 ust. 3 u.e.r.f.u.s.”.

W ocenie Sądu pomiędzy odwołującą H. K. (1) a jej mężem H. K. (2) istniała wspólność małżeńska. Małżonkowie prowadzili w zasadzie dwa wspólne gospodarstwa domowe. Zmarły mąż bywał kilka razy w miesiącu u żony w J., a święta i wydarzenia okolicznościowe jak np. Walentynki, imieniny, urodziny małżonkowie również spędzali wspólnie. Częstotliwość spotkań z żoną była uzależniona wyłącznie względami możliwości sprawowania opieki nad matką przez rodzeństwo zmarłego. Gdy H. K. (2) odwiedzał rodzinę, opiekę sprawowała zazwyczaj siostra zmarłego. Aktualnie na emeryturze przebywa siostra zamieszkująca wspólnie z I. K. (1), przez co obowiązek opieki nad teściową odwołującej odpadł. Małżonkowie w trakcie trwania małżeństwa i osobnego zamieszkiwania dochowali sobie wierności, żadne z nich nie zamierzało się rozwieść, ani wystąpić o separację. Żadne z małżonków nie trwało w związku pozamałżeńskim.

W ocenie Sądu między odwołującą a jej zmarłym mężem istniała wspólność małżeńska, a małżonków łączyły zarówno więzi ekonomiczne jak i emocjonalne i duchowe. Nie miał na to wpływu fakt zamieszkiwania odwołującej i jej zmarłego męża pod różnymi adresami. Podkreślenia wymaga fakt, iż organ rentowy nie sprostął obowiązkowi wykazania ustania wspólności małżeńskiej i nie przedstawił żadnych dowodów na jej ustanie mimo obowiązkowi jaki na organie rentowym spoczywał.

Mając powyższe na względzie Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującej H. K. (1) prawo do renty rodzinnej od dnia 6 lipca 2021 roku, czyli od dnia śmierci H. K. (2), gdyż wniosek o rentę rodzinną został złożony w lipcu 2021 roku. W związku z powyższym zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zasadna była zmiana przedmiotowej decyzji.

Sędzia Stanisław Pilarczyk